

Tereza Šubrtová: *Dokumentární film jako médium kulturní paměti. Příklad holocaustu.* Praha: FHS UK 2022, 70 s.

Tereza Šubrtová se ve své bakalářské práci zaměřila na analýzu vybraných dokumentárních filmů, vytvořených v produkci resp. koprodukcí České televize v letech 2000-2021, které se věnují či významně dotýkají holocaustu. Sledovala, jakými prostředky jsou filmy utvářeny (od lidských i nelidských aktérů přes stěžení zobrazovaná témata až po vizuální prostředky), strukturovány a jak a s jakými narativy pracují. Teoreticky svou práci opřela o vybrané texty z oblasti studií paměti a filmové teorie, oborově se hlásí k sociální antropologii.

Výsledkem je sevřený, pečlivý, kultivovaný a smysluplný text, systematicky prozkoumávající vytčenou oblast zájmu. Autorka se po uvedení tématu věnuje jeho ukotvení v základních konturách sociálněvědních studií paměti s důrazem na vymezení kulturní paměti, problematiku sociálního/kulturního traumatu a proměn teoretického i sociálního vztahování se k paměti mj. v souvislosti právě s reflexemi holocaustu jak v globální, tak lokální perspektivě různých narativů/diskurzů. Neopomíjí vztah k reprezentacím minulosti ve filmové tvorbě, aby pokračovala v teoretickém ukotvení tzv. filmového dokumentu a teoretické ukotvení tématu uzavřela kontextualizací vztahu studia vizuality a sociální antropologie. Pracuje s poměrně rozsáhlým vhodně vybraným korpusem literatury napříč různými vědními disciplínami a umně si tak připravuje pole pro vlastní výzkum. Ten představuje v sice stručné, ale základní postupy představující metodologické části práce. Snad bych uvítala, kdyby autorka více pozornosti věnovala dilematům spojeným s výběrem konkrétních snímků a důslednější argumentaci jejich výběru (přeci jen, vybrané dokumenty se co do svého stěžejního tématu liší).

Analytická část práce je uvozena stručným představením jednotlivých dokumentů. Pak už autorka pracuje napříč daty a sleduje, jak jsou utvářeny významové roviny reprezentací minulosti a jaké konkrétní prostředky a jak jsou v těchto reprezentacích používány. Své antropologické/etnografické vědění využívá prostřednictvím analyticko-interpretativní práce: data prezentuje formou terénních poznámek svého sledování dokumentů a jejich interpretací v kontextu vybudovaného teoretického zázemí práce. I zde lze bych ráda vyzdvihla systematickosti, pečlivosti a důslednosti předloženého textu a mám radost i z výše nastíněné literární formy včetně formy prezentace dat. Důkladnost ovšem provokuje k otázkám, na něž při tvorbě bakalářské práce nezbyl prostor, resp. na které by bylo vhodné se zaměřit při další práci.

Ve vztahu k tématu sociálního/kulturního traumatu by nebylo od věci se důkladněji zaměřit právě na reprezentace utrpení. Vlastní zkušenosti holocaustu jakoby z práce nějak vypadly. Přičemž mi nejde o rovinu popisnou, ale právě o formu reprezentací. Ve vztahu k otázce tvorby kulturní paměti by nebylo od věci důkladněji analyzovat zdroje, s nimiž autoři snímků pracují. Od toho, kdo jsou sami autoři – režiséři a produkce přes autorství scénářů a odborné poradce a zdroje, s nimiž se pracuje, až po výběr aktérů-expertů. Tj. identifikovat, jaké zdroje kulturní paměti se filmařům jeví být věrohodné, ergo které narativy jsou v současnosti dominantní. Zároveň se samozřejmě nabízí komparace s podobnými daty jak diachronně, tak translokálně, ale i tematicky: autorka zvažuje pouze absenci tématu romského holocaustu, ovšem to může být způsobeno i výběrem analyzovaných titulů.

Ostatně pasáže o europeizaci a amerikanizaci paměti se mi jeví v teoretické i analytické práci nejslabší – zkratkovité. Postrádají širší kontext, k němuž by bylo nezbytné jednak uvažovat i jiné (nejen židovské a romské) holocausty a obecně práci směřovat možná spíše do oblasti politické antropologie.

Z formálního hlediska nelze přehlédnout gramatické pochybení v užívání ž/Ž u přídavného jména židovský, občasná pochybení v interpunkci (na některých místech včetně odkazování citací) a nepřesnou práci s Kratochvilovou antologií. Celkově však ve srovnání s jinými kvalifikačními pracemi trpí bakalářská práce Terezy Šubrtové minimem překlepů a formálních pochybení a je opravdu na místě ocenit vyspělý a kultivovaný jazyk textu.

V souhrnu tedy nemohu než ocenit výběr nejednoduchého tématu, pro jehož zpracování navíc nejsou žádné ustálené postupy, výběr a podobu prezentace jeho teoretického zázemí i poctivost vlastní analýzy. Výše uvedené připomínky myslím především jako náměty pro další možný výzkum v této oblasti. Bakalářskou práci Terezy Šubrtové z těchto důvodů doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako výbornou.

Praha, 15. 9. 2022

Mgr. Hedvika Novotná, Ph.D.